

ÇOKTAN SEÇMELİ TEST VE MADDE HAZIRLAMA REHBERİ

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
EĞİTİM KOORDİNATÖRLERİ KURULU
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME KOMİSYONU

Değerli Öğretim Üyesi,

Bu rehberde çoktan seçmeli madde yazarken testin genel düzeni, madde kökü ve seçeneklerle ilgili dikkat edilmesi gereken noktalar özetlenmeye çalışıldı. Bu rehberin kullanımı ile çoktan seçmeli maddelerden oluşan sınavlarda niteliği daha da artırmak amaçlandı. Rehberde yer alan niteliklere uygun madde yazıldıktan sonra bu rehberin sonunda yer alan kontrol listesini kullanarak, çoktan seçmeli maddelerden oluşan testlerin hazırlanma sürecinin belirtilen ölçütlere uygun şekilde sonlandırılması hedeflendi.

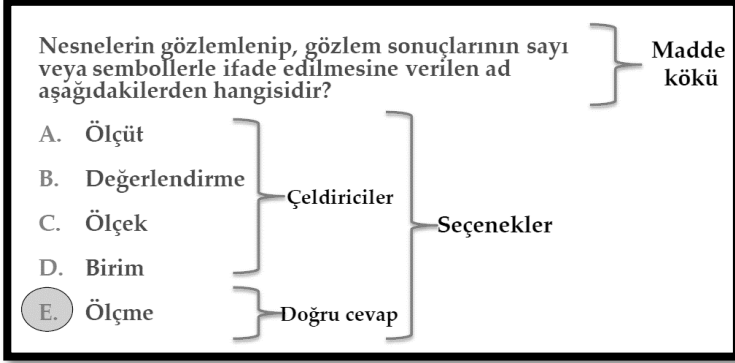
Çoktan seçmeli maddelerden oluşan sınavların hazırlık aşamasında kullanabileceğiniz bu rehberin yol gösterici olmasını diliyoruz.

Eğitim Koordinatörlüğü

Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu

Örnek Çoktan Seçmeli Madde

Çoktan seçmeli bir maddenin bölümlerine ilişkin bilgi vermek ve bu rehberde kullanılan terminolojiyi vurgulamak adına aşağıda örnek bir çoktan seçmeli görülmektedir.

Yukarıdaki örnek maddede de gösterildiği üzere sorunun sorulduğu bölüm madde kökü olarak adlandırılmaktadır. Seçeneklerden bir tanesi doğru cevap iken bunun dışında kalanlar çeldirici olarak tanımlanmaktadır.

Not: Bu kitapçıkta “soru (question)” yerine “madde (item)” ifadesi kullanıldı.

Çoktan seçmeli testin genel düzeniyle ilgili dikkat edilmesi gerekenler:

1. Madde ile öğrenme hedefi uyumlu olmalıdır.
2. Madde ile yoklanan, önemli bir bilgi olmalıdır.
3. Her bir maddenin tek bir doğru cevabı olmalıdır.
4. Çoktan seçmeli testte yer alan tüm maddeler belirli bir düzende verilmelidir. Maddelerin birbirleri arasında ve madde kökü ile seçenekler arasında bir boşluk bırakılmalıdır.
5. Madde kökü ve seçenekler, konu, anlatım ve dilbilgisi açısından birbirleri ile uyumlu olmalıdır. Özellikle doğru yanıt, bu açılardan diğerlerinden ayırt **edilmemelidir**.
6. Maddelerin hem kökü hem de seçeneklerindeki ifadeler belirli bir kaynaktan aynen **alınmamalıdır**. Aksi takdirde, kaynaktan olduğu gibi alınarak oluşturulan maddeler ezbere bilgiyi ölçecektir.
7. Çoktan seçmeli testte yer alan her bir maddenin cevaplandırılması birbirinden bağımsız olmalıdır. Aksi takdirde, test maddelerinin puanlandırılmasında zorluk yaşanacaktır.
8. Çoktan seçmeli testteki herhangi bir maddenin cevabı diğer bir maddenin kökünde ya da seçeneklerinde yer **almamalı**, ipucu **verilmemelidir**.
9. Testte yer alan maddelerin doğru cevapları belli bir örüntüde / desende **yerleştirilmemelidir**.
Örneğin A-B-C-D-E-D-C-B-A veya A-A-B-B-C-C-D-D-E-E şeklinde doğru seçeneklerin bir örüntü oluşturmasına izin verilmemelidir.
10. Çoktan seçmeli testteki her bir doğru seçenek sayısı (A'ların, B'lerin ... sayısı) aynı **olmamalıdır**. Ancak toplamdaki oranları birbirine yakın olmalıdır. Örneğin, 20 maddelik bir testin doğru cevaplarında 4 A, 4 B, 4 C, 4 D ve 4 E şeklinde bir düzen olmamalıdır. Bunun yerine 4 A, 3 B, 5 C, 5 D ve 3 E gibi birbirine yakın oranlarda oluşturulabilir.

11. Doğru cevabı aynı seçenek olan üçten fazla maddenin ard arda **gelmemesine** özen gösterilmelidir. Örneğin, ardışık olan dört maddenin doğru cevabının B,B,B,B olmamasına dikkat edilmelidir.
12. Çoktan seçmeli testlerde yer alan maddelerin güçlük düzeyleri birbirinden farklıysa kolaydan zora doğru sıralanmalıdır. Bu durum cevaplayıcıların sınava olan motivasyonlarının artmasına yardımcı olacaktır.
13. Madde kökü ve/veya seçeneklerde vurgu yapılması istenen ifadeler **hem altı çizili hem de kalın** yazılmalıdır.
 - ... **en önemlisi** hangisidir?
 - ... **en öncelikli** hangisidir?
 - ... **ilk sırada** yer alır?
14. Çoktan seçmeli test maddelerinin madde kökünde olabildiğince olumsuz ifade **kullanılmamasına** özen gösterilmelidir. Kullanılmış ise olumsuz ifade dikkat çekici şekilde **hem altı çizili hem de kalın** olmak şartıyla daha belirgin bir şekilde yazılmalıdır.

Örnek:

Aşağıdakilerden hangisi ... **değildir / yanlış / söylenemez**?
15. Madde kökünü “Aşağıdakilerden hangisi **yanlıştır / değildir?**” biçiminde olumsuz yargı içerecek şekilde ifade etmek yerine öncüllü madde türü (Bkz Madde 29) kullanılabilir. Böylece hem daha üst düzey bilişsel beceriler ölçülebilecek hem de çeldirici bulma problemi ortadan kalkacaktır.
16. Olabildiğince kısaltma kullanılmamalı ve uluslararası olmayan kısaltmaların açılımı verilmelidir.
17. Şekil ya da grafiğin kullanıldığı maddelerde istenen açık bir şekilde belirtilmelidir. Şekil üzerinde gerekli vurgular yapılmalıdır (Boşluğun numara verilerek belirtilmesi gibi).
18. Bir çoktan seçmeli madde için madde kökü, sorunun sorulduğu kısımdır. Çoktan seçmeli maddelerin madde kökü açık, anlaşılır ve olabildiğince kısa olmalıdır.

19. Verilen bir boşluğun uygun bir ifadeyle doldurulmasının ya da verilen bir cümlelerin uygun ifadeyle tamamlanmasının istendiği maddelerde, sadece boşluğun yer aldığı cümlelerin yanı sıra ne istendiğinin belirtildiği soru ifadesine de yer verilmesine özen gösterilmelidir.

Örnek madde kökü:

“Skinner’in deneyleri örneğidir.” ifadesindeki boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisinin gelmesi uygundur?

20. Çoktan seçmeli testlerin tüm seçenekleri açık, anlaşılır ve olabildiğince kısa olmalıdır.
21. Çoktan seçmeli test maddelerinin seçeneklerinde “çoğunlukla, bazen, nadiren” gibi kesinlik belirtmeyen ifadeler **dikkatli** kullanılmalıdır.
22. Mümkünse “Yukarıdakilerin hepsi/ Yukarıdakilerin hiçbiri” seçenekleri tercih **edilmemelidir**, tercih edildiğinde ise dikkatli kullanılmalıdır. Kesin doğru gerektiren maddelerde ise bu seçenekler **asla kullanılmamalıdır**.
23. Bir maddede yer alan tüm seçeneklerin ifade edilme yönünden benzer ve birbirleriyle uyumlu olmasına özen gösterilmelidir. Tüm seçeneklerdeki ifadelerin geniş zaman kipiyle yazılması gibi.
24. Bir maddede yer alan seçeneklerin uzunluklarının birbirine yakın olmasına özen gösterilmelidir. Bir seçeneğin diğer seçeneklerden çok daha uzun veya kısa olmamasına dikkat edilmelidir.
25. Test maddelerinin çeldiricileri sadece *bilmeyeni ve yanlış bileni* yanıltmalıdır. İfade bozukluğu, gramer hatası vb. yapılarak *bileni* yanıltacak test maddeleri kesinlikle **oluşturulmamalıdır**.
26. Çoktan seçmeli test maddelerinin seçenekleri belli bir düzene göre yerleştirilmelidir. Seçenekleri kelimelerden oluşan maddeler için alfabetik sıraya göre, seçenekleri sayılardan oluşan maddeler için ise büyükten küçüğe ya da küçükten büyüğe doğru bir sıralama yapılmalıdır.

27. Birbirinin zıddı seçeneklerin **kullanılmamasına** özen gösterilmelidir. Kullanılacak ise aşağıdaki örnek sorudaki gibi iki çift (A ve B seçenekleri ile C ve D seçenekleri) şeklinde olmalıdır.

Örnek:

Akne vulgarisin patogeneğinde hangi hormonal değişiklik rol oynar?

- A) Androjenin artması
 - B) Androjenin azalması
 - C) İnsülinin artması
 - D) İnsülinin azalması
 - E) Östrojenin artması
28. Seçeneklerin hepsinde tekrar eden kavramsal ifade ya da birimlerin madde kökünde yazılmasına dikkat edilmelidir. Özellikle “birim”lerin yer aldığı seçeneklerde bu ifadenin madde kökünde verilmesi seçeneklerdeki tekrarın önüne geçecektir.

Örneğin aşağıdaki maddede seçeneklerde tekrar bulunmaktadır:

... kaçtır?

- A) 1 mm Hg
- B) 2 mm Hg
- C) 3 mm Hg
- D) 4 mm Hg
- E) 5 mm Hg

Bunun yerine aşağıdaki gibi yazılması daha uygun olacaktır:

... kaç mm Hg'dir ?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4
- E) 5

29. Öncüllü ifadelerden oluşan maddelerde seçenekler oluşturulurken “Sadece” ifadesinin kullanımına dikkat edilmelidir. Tek bir öncülün yer aldığı seçeneklerde “Sadece” ifadesi kullanılabilir, ancak iki ve daha fazla öncülün yer aldığı seçeneklerde **kullanılmamalıdır**. Bu tür maddelerde öncül sayısı artırılarak (üçten fazla öncül kullanılabilir) hem şans başarısı düşürülebilir hem de daha üst düzey beceriler ölçülebilir.

Örnek (2018 TUS 1.Dönem KTBT):

- I. Darlık olan böbrekte anjiyotensin II düzeyinin artması
- II. Darlık olan böbrekte renin düzeyinin baskılanması
- III. Karşı sağlam böbrekte renin-anjiyotensin-aldosteron sisteminin uyarılması
- IV. Karşı sağlam böbrekte natriürezin uyarılması

Tek taraflı kritik renal arter stenozunda yukarıdaki patofizyolojik yanıtlardan hangileri ortaya çıkar?

- A) Sadece IV
- B) I ve IV *
- C) II ve III
- D) I, II ve III
- E) II, III ve IV

Kaynakça

- Atılgan, H., Kan, A. ve Doğan, N. (2006). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması*. ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Güler, N. (2013). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (5. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Haladyna, T. M. (1997). *Writing Test Items to Evaluate Higher Order Thinking*. Allyn and Bacon.
- Özçelik, D. A. (1998). *Ölçme ve Değerlendirme* (2. Baskı). ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Özçelik, D. A. (2010). *Test Hazırlama Kılavuzu* (4. Baskı). ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Turgut, M. F. ve Baykul, Y. (2011). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (3. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Çoktan Seçmeli Madde Yazma Kontrol Listesi

Ölçüt	Evet	Hayır
1. Tüm maddeler belirli bir düzende verilmiş.	()	()
2. Maddeler kolaydan zora doğru sıralanmış.	()	()
3. Madde kökü ve seçenekler, konu, anlatım ve dilbilgisi açısından birbirleri ile uyumlu yazılmış.	()	()
4. Madde kökü açık, anlaşılır ve olabildiğince kısa yazılmış.	()	()
5. Madde kökünde olumsuz ifade kullanılmamaya özen gösterilmiş.	()	()
6. Madde kökündeki olumsuz ifadenin hem altı çizilmiş hem de kalın yazılmış.	()	()
7. Her madde, tek bir doğru cevabı olacak şekilde yazılmış.	()	()
8. Bir maddenin doğru cevabı, diğer maddelerin madde kökünde ya da seçeneklerinde yer almayacak ve ipucu vermeyecek şekilde oluşturulmuş.	()	()
9. Seçenekler açık, anlaşılır ve olabildiğince kısa yazılmış.	()	()
10. Bir maddede yer alan seçeneklerin uzunluklarının birbirine yakın olmasına özen gösterilmiş.	()	()
11. Tüm seçenekler ifade yönünden, madde kökü ve birbirleriyle uyumlu yazılmış.	()	()
12. Seçeneklerde tekrar eden ifadelerden kaçınılmış. Tekrar eden ifadeler madde kökünde verilmiş.	()	()
13. Seçeneklerde “çoğunlukla, bazen, nadiren” gibi kesinlik belirtmeyen ifadeler dikkatli kullanılmış.	()	()
14. “Yukarıdakilerin hepsi / Yukarıdakilerin hiçbiri” seçeneklerinin kullanımından kaçınılmış.	()	()
15. Kelimelerden oluşan seçenekler alfabetik sırada, sayılardan oluşan seçenekler ise büyüklük/küçüklük sırasında verilmiş.	()	()
16. Birbirinin zıddı seçeneklerin kullanımından kaçınılmış.	()	()
17. Öncüllü ifadelerden oluşan maddelerde seçeneklerdeki “Sadece” ifadesi tek bir öncülün yer aldığı seçeneklerde kullanılmış, iki ve daha fazla öncülün olduğu seçeneklerde kullanılmamasına özen gösterilmiş.	()	()
18. Testte yer alan maddelerin doğru cevaplarının belli bir örüntüde olmamasına dikkat edilmiş.	()	()
19. Testin bütünündeki doğru seçeneklerin oranı (A'ların, B'lerin... toplam sayısı) birbirine yakın olarak düzenlenmiş.	()	()

©2018 HÜTF Eğitim Koordinatörlüğü Ölçme ve Değerlendirme Komisyonu tarafından hazırlanmış tır.

